

Acta

Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni

2017
roč. 9/č.3

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

SOCIÁLNÍ INTEGRACE ARABŮ V SOUČASNÝCH TEPLICÍCH*

*Pavla Kostková, Veronika Kramářeková & Klára Jiráčková***

Abstract: *The main aim of this study is to detect the degree of success of the Arab community's integration in the City of Teplice. In this paper, we focus on four key areas that are main priorities for the Czech government: the use of the Czech language, economic self-sufficiency, orientation in Czech society, and the relationship between the Arab community and Czech citizens. The study contains opinions of random Czech inhabitants of the City of Teplice in regard to long-term Arab residents and also about temporary spa residents from Arab countries. To obtain necessary information, we used qualitative methods, particularly semi-structured questionnaires and interviews. The results indicated that the Arab community in Teplice is successfully integrated; nevertheless, a smaller degree of integration is present among Arab women. The relationship with Czech citizens is somewhat disrupted by Arab visitors to the city's spas who are unfamiliar with local customs. Their behaviour is negatively perceived by Czechs living in Teplice and thus these unpleasant sentiments are also turned against the long-term Arab residents. As the research revealed, Islam as the dominant religion among Arabs in Teplice is not the crucial cause of social tensions, but it can cause feelings of fear and mistrust that can obstruct, as a final consequence, the mutual understanding between both communities.*

Key words: *Arabs, Muslims, Teplice, integration, immigrants, antiislamic moods.*

* Autorky by rády poděkovaly Alexandře Kollárové, která pomáhala s realizací rozhovorů a s korekturou tohoto textu. Tento článek mohl vzniknout díky podpoře grantu SGS-2016-016.

** Bc. Pavla Kostková, Katedra blízkovýchodních studií, Fakulta Filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, kostkovapavla@seznam.cz; Mgr. Veronika Kramářeková, Ph.D., Katedra blízkovýchodních studií, Fakulta Filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, veronikanr@gmail.com; Bc. Klára Jiráčková, Katedra blízkovýchodních studií, Fakulta Filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, klara.jirackova@gmail.com.

1. ÚVOD

Město Teplice je pověstné lázeňským zázemím, které je hojně navštěvováno cizinci z celého světa, a především obyvateli arabských zemí. Lázeňští hosté však nejsou jediní Arabové, kteří zde pobývají. Žijí zde také Arabové, kteří do České republiky přijeli během svých studií, zejména s nástupem šedesátých let, a natrvalo se zde usadili. Za nimi pak přijely jejich manželky, děti i celé rodiny a po sametové revoluci sem začali přicházet další Arabové za prací či svojí partnerkou. I když v českých médiích rezonují především problémy spojené s pobytem lázeňských hostů, nezřídka se negativní nálady místních obyvatel obracejí i proti těm Arabům, kteří zde žijí dlouhodobě. Vzhledem k tomu, že otázka integrace příslušníků jiných minoritních skupin se stala v posledních letech vysoce aktuální, rozhodly jsme se zkoumat míru integrace Arabů do teplické společnosti a postoje českých občanů Teplic. Cílem této studie je zjistit míru integrace arabských imigrantů v současných Teplicích a prozkoumat, zda sami Arabové vyvíjejí snahy k začlenění se do společnosti. K posouzení míry integrace jsme vycházely z priorit, které využívá Ministerstvo vnitra ČR, jako klíčové předpoklady pro úspěšnou integraci cizinců, a jež jsou formulovány v *Koncepci integrace cizinců na území České republiky* (dále jen *Koncepce*). Těmito měřenými ústředními opatřeními jsou znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost a přístup ke vzdělání, vzájemné vztahy s majoritní společností a orientace ve společnosti. Jednotlivé kapitoly článku jsou strukturovány právě podle těchto čtyř zkoumaných oblastí. Článek taktéž prezentuje názory náhodně vybraných českých obyvatel Teplic na Araby, kteří se ve městě pohybují, tudíž jak na Araby dlouhodobě zde žijící, tak na lázeňské hosty.

2. INTEGRACE ČESKÝCH ARABŮ A MUSLIMŮ V ODBORNÉ LITERATUŘE

Jak ukázalo studium literatury a pak i náš terénní výzkum, problematika integrace Arabů žijících v Česku je nedílně spjatá s muslimskou komunitou,¹ jelikož zde žijící Arabové jsou v drtivé většině muslimy (praktikující i nepraktikující). Integrace minorit do společnosti je složitý proces, ve kterém se využívají různé přístupy (asimilace, integrace, inkluze, multikulturalismus...). Ačkoli je v akademické sféře výklad integrace podobný, akademici při jeho definici akcentují její různá specifika, která se projevují zejména v praktické rovině. Grillo (1998, 2005) i Heckmann a Schnapper (eds. 2003) upozorňují na to, že třebaže je přijímaný jistý koncept integrace, samotná integrační politika se v různých státech liší. Zatímco Francouzi se přiklánějí k asimilační politice, britská integrační politika multikulturalismu je definovaná primárně jako anti-diskriminační. Kontrastně základním konceptem německé integrační politiky je zahrnování imigrantů do štedrého so-

¹Termín „muslimská komunita“, ač čteně používaný v české literatuře věnující se muslimům žijícím v ČR, je velmi nepřesný, pohlížíme-li na něj ze sociologického hlediska. V Česku ne-najdeme homogenní muslimskou společnost s totožnou etnickou či sektářskou identitou (žijí zde Arabové, Čečenci, balkánští a zakavkazští muslimové, sunnité, ší'ité, čeští konvertité...). Použití termínu „muslimská komunita“ v práci tedy neoznačuje homogenní skupinu, která je propojená silnými vazbami, ale skupinu lidí žijící na stejném území hlásící se k muslimské víře. Detailnější vysvětlení viz *Integrační proces muslimů v České republice* (Topinka ed. 2007) a podkapitola této knihy „Komunita věřících v uvozovkách“ (Šotola a Topinka 2016), která se problematice podrobně věnuje.

ciálního systému. V české legislativě se integraci věnuje již zmíněná Koncepce integrace cizinců na území České republiky. Hlavním cílem integrační politiky dle této Koncepce je vzhledem k migraci „podpořit začlenění cizinců do společnosti, docílit klidného soužití s cizinci, zamezit vzniku negativních sociálních jevů a zajistit ochranu práv a bezpečnosti všech obyvatel České republiky“ (MV ČR 2015, 17).

Co se týče samotných studií zabývajících se arabskou a muslimskou komunitou v České republice a její integrací, tak jejich počet začíná narůstat především po roce 2001 ve spojitosti se zvýšeným zájmem o problematiku islámu po 11. září 2001. Jednalo se zejména o absolventské práce zabývající se integrací jak na lokální (Derianová 2002; Hošková 2003; Kantarová 2004; Charvát 2008), tak na celostátní úrovni (Hertlová 2012; Vopelková 2012; Bürgerová 2012). Přítomnosti muslimů v České republice se věnují i rozsáhlejší odborné příspěvky. Jako první toto téma do hloubky zkoumá kniha *Islám a české země* (Mendel a Bečka 1998), na kterou pak navazuje obsáhlá publikace *Islám v srdci Evropy* (Mendel, Rataj a Ostránský 2007). V tomtéž roce vychází i výzkumná zpráva *Integrační proces muslimů v České republice* (Topinka ed. 2007), která vznikla na objednávku Ministerstva vnitra. Ta ukazuje, že Arabové tvoří jen třetinu muslimské populace v České republice, a že více než 60 % muslimů pochází z tzv. turecké sunnitské komunity, do které spadají občané z Turecka, postsovětských republik a balkánských států (Topinka ed. 2007, 49). Současný stav integrace muslimů hodnotí na základě dostupné literatury také studie *Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku)* (Heřmanová a Faryadová 2012), která poskytuje souhrn publikací věnujících se dané problematice, především v západní Evropě. Autorky čerpající z Topinkovy zprávy docházejí k závěru, že vzhledem k roztržičnosti české muslimské populace nedochází k vytváření ghett, kde bývá chudoba a nezaměstnanost častým zdrojem sociálních problémů (Heřmanová a Faryadová 2012, 123). Navíc mužští muslimové z výše zmiňovaných výzkumů většinou získali vysokoškolské vzdělání a až na výjimky neměli problémy s hledáním práce. Studie rovněž vyzdvihují vysokou míru integrace muslimů do české společnosti, ačkoli existují případy, zejména u žen, kde je míra integrace nižší. To je způsobeno především špatnou znalostí českého jazyka, což stěžuje navazování kontaktů s hostitelskou komunitou (Topinka 2007, 52; Hertlová 2012, 59; Vopelková 2012, 78; Koropečká 2013, 95). Do jisté míry je překážkou integrace i negativní postoj hostitelské komunity k Arabům, který odrazuje cizince od navázání komunikace. V průzkumu organizace STEM se až 85 % českých respondentů vyjádřilo, že by špatně snášeli, kdyby měli za souseda Araba (STEM 2016). Odborníci a zde žijící Arabové i muslimové se shodují, že velký podíl na vytváření tohoto odmítavého postoje nesou média, která o islámu informují často jenom povrchně, zkresleně či ve spojitosti s negativními událostmi. Další publikace *Nad Evropou půlměsíc* (Černý ed. 2015) je tvorena souborem studií, které pojednávají především o integraci různých muslimských komunit v západních společnostech a v České republice. Poslední a také nejvýznamnější tematické publikace poslední dekády je kniha *Muslimové v Česku* (Topinka ed. 2016). Ta představuje soubor sociologických a antropologických studií podrobně mapujících široké spektrum témat spojených s muslimy v ČR jako jejich obraz v médiích, problematiku muslimských dětí ve školách či rituální porážku.

Zároveň předkládá poslední statistické údaje o muslimské komunitě v České republice.

Integraci Arabů v Teplicích se však doposud žádá odborná studie, či kapitola v knize přímo nevěnovala. Okrajově bylo toto téma zmíněno v disertační práci Kateřiny Kantarové *Arabové v Teplicích. Česko-arabské interakce z perspektivy českých mluvčích*, v níž se ovšem autorka zabývá primárně analýzou komunikace mezi zaměstnanci místní firmy a jejími arabskými partnery (Kantarová 2012). Studie Kantarové tak jako první poskytuje pohled na integraci Arabů ve městě, kde poměrně velká část českých obyvatel přichází každodenně do kontaktu s arabskými hosty, což se promítá i do chování vůči trvale zde žijícím Arabům.

3. METODOLOGIE VÝZKUMU

Sběr dat pro analýzu zkoumaných oblastí byl prováděn kvalitativní metodou pomocí strukturovaných a polostrukturovaných rozhovorů, které se opíraly o krátký diskuzní skript. Rozhovory probíhaly s vybranými participanty z řad obyvatel Teplic českého i arabského původu, českých úředníků a dalších osob, které se danou problematikou zabývají. Rozhovory byly realizovány v období od prosince 2015 do června 2016. Analýza získaných informací byla provedena pomocí otevřeného kódování. Části výpovědí byly roztrženy do zkoumaných oblastí podle klíčových slov a následně konceptualizované na základě podobnosti a výrazných odchylek. Typické a zajímavé výpovědi byly použity v textu pro autentické zachycení situace.

Při výběru participantů bylo použito vícero strategií. Za prvé, arabští participanti byli oslovováni přímo v teplické modlitebně, kde se řada z nich, vzhledem ke svému náboženskému vyznání, pravidelně schází. Za druhé, byla použita metoda „sněhové koule“, kdy nám počáteční participanti předali kontakty na své známé z dané komunity. Aby však výzkumný vzorek netvořili jenom praktikující muslimové, oslovovaly jsme participanty také náhodně na ulici nebo ve vybraných podnicích, které jsou vlastněny teplickými obyvateli arabského původu. Jak se ale během rozhovorů ukázalo, i tito náhodně vybraní participanti pravidelně navštěvovali místní mešitu. Vzhledem ke vzniklé situaci, kdy všichni arabští účastníci výzkumu byly muslimové, rozhodly jsme se pro případy této studie používat komplexní označení „arabsko-muslimská komunita“, byť nevylučujeme, že v Teplicích žijí i Arabové, kteří muslimy nejsou a muslimové, kteří nejsou Arabové. Termín Arab je používán pro všechny jedince, kteří mají arabskou národnost; tedy pro ty, kteří se sami narodili v některé z arabských zemí, i pro jedince, kteří již na základě splnění podmínek získali české občanství (např. děti arabských rodičů). Jak se totiž během rozhovorů ukázalo, i když řada participantů české občanství má, na svůj arabský původ zůstávají stále velmi hrdí.

Z arabsko-muslimské komunity bylo provedeno celkem 25 rozhovorů s participanty, 13 muži a 12 ženami, ve věkovém rozmezí 17 až 51 let. Výzkumný vzorek zahrnuje studenty, pracující, nezaměstnané i ženy na mateřské dovolené. Za účelem zachování anonymity jsme participantům pro potřeby studie přidělily fiktivní jména. Skutečným jménem jsou nazýváni jenom veřejně známé osoby. Dotazování byli ti, kteří mají v plánu v České republice zůstat déle než 90 dní, a žijí zde na základě zákona č. 326/1999 Sb. (tj. Zákona o pobytu cizinců na území

České republiky a o změně některých zákonů, účinný od 1. 1. 2000), čili ne ti, kteří zde pobývají na krátkodobá víza za účelem léčby, nebo ti, kteří požívají práv azy-lanta. Diskuzní skript byl vystaven na již zmíněných čtyřech okruzích vycházejících z *Koncepce*. Otázky zahrnovaly problematiku dostupnosti lekcí českého jazyka pro cizince, úspěšnost při skládání zkoušek, zaměstnání či podnikání cizince, trávení volného času ad.

Co se týče rodilých Čechů, celkem bylo dotazováno 27 osob, 17 žen a 10 mužů ve věku od 15 do 70 let. Dotazníkové šetření bylo rovněž prováděno pomocí polostrukturovaných dotazníků, které obsahovaly otázky týkající se například podpory protiislámských akcí² nebo přátelství mezi komunitou českou a komunitou arabsko-muslimskou. V dotazech jsme záměrně nerozlišovali mezi trvale žijícími Araby a arabskými návštěvníky, abychom zjistily, s kým si primárně asociují termín „teplíky Arab“. Výzkum byl realizován v červnu 2016 a účastníci byli osloveni na ulici, v obchodech i v lázeňských komplexech. U těchto účastníků jsou rovněž použita jména fiktivní.

Výběr dotazované skupiny osob byl náhodný, a tyto výsledky tudíž nelze aplikovat na celou arabsko-muslimskou komunitu nebo prezentovat jako výmluvné za všechny české obyvatele Teplic. Nicméně mají poskytnout sondu do života a smýšlení Arabů a Čechů a také zachytit to, jak se skupiny vnímají navzájem.

4. ŽIVOT ARABSKO-MUSLIMSKÉ KOMUNITY V TEPLICÍCH

Arabsko-muslimská komunita v Teplicích čítá, dle imáma místní modlitebny Mu-raie Abbáse, 200–250 členů. Žijí zde Arabové z Jemenu, Palestiny, Libanonu, Sýrie, Egypta i Tuniska. Z rozhovorů vyplynulo, že Arabové, kteří žijí v Teplicích po více než dvacet let, dorazili do České republiky v rámci různých stipendijních pobytů v osmdesátých a devadesátých letech minulého století. Po vystudování vysoké školy (zejména medicínského zaměření) pak zamířili do Teplic, kde poskytují v místních lékařských a hotelových zařízeních své služby jednak klientele z arabských zemí, jednak i lázeňským hostům z České republiky. Jako příklad můžeme uvést účastníka Issáma, původem z Egypta, který říká: „*Získal jsem stipendium ke studiu medicíny v Čechách. Pak už jsem tu zůstal, protože jsem se tu cítil jako doma, měl jsem tu kamarády.*“ Podobně jako Issám, tak i ostatní Arabové se buď oženili s Češkami, nebo za nimi přijely jejich manželky ze země původu, někdy i s dětmi. Z výzkumu mezi vdanými teplíckými Arabkami vyplývá, že se i v České republice snaží zachovat tradiční podobu rodiny, která se nejčastěji vyskytuje v arabském světě, tedy manželský pár s dvěma až čtyřmi dětmi.³

4.1. ŽNALOST ČESKÉHO JAZYKA

Když se podíváme na jednotlivé oblasti, které dle *Koncepce MV ČR* hrají důležitou roli v procesu integrace cizince, narazíme na jisté rozdíly v úspěšnosti integrace

²Například akce tzv. „hromadného venčení psů“ v městském parku za účelem vypudit arabské návštěvníky a další demonstrace.

³To odpovídá i statistikám OSN. Mezi roky 2010 až 2015 dosahovala průměrná porodnost v arabských zemích 2,8 dítěte na ženu (UN 2016; World Population Prospects 2010–2015).

mezi mužskými a ženskými participanty. Co se znalostí českého jazyka týče, zatímco mužští participanté žijící v ČR více než pět let mluví česky takřka plynně, Arabky, které za svými manželi přicestovaly ze zemí Blízkého východu, mluví česky jen velmi málo. Je to dané tím, že všechny tyto participantky tráví již několik let na mateřské dovolené, a proto nemají možnost jazyk používat tak často jako muži, kteří češtinu využívají v práci či v běžném životě, např. při komunikaci s úřady či s místními Čechy. Úroveň znalosti češtiny se u žen velmi liší, většina vdaných participantek ji ovládá jenom na základní úrovni. Na otázku jestli mají zájem se v jazyku zdokonalovat, sedmatřicetiletá Fawzíja, která v ČR žije více než deset let říká: „*Chodila jsem do kurzu ve městě, ale není tam žádný kurz pro pokročilé, jenom pro začátečníky, takže teď se neučím.*“ Obdobně vypovídaly i další participantky, jež uváděly, že pokročilejší kurzy jsou dostupné jenom v Ústí nad Labem, kam by pro matky s dvěma i více malými dětmi bylo velmi náročné docházet. Jako výjimku lze uvést participantku Lajlu, původem z Palestiny. Žije zde zhruba šestnáct let a má tři děti, nejmladší z nich je narozené v České republice. Lajla se začala učit česky hned po svém příjezdu do země na specializovaných jazykových kurzech v Bílině (asi 20 km od Teplic). Svou jazykovou úroveň dosáhla na získání státního občanství České republiky. Nicméně, jak přiznává, češtinu příliš nepoužívá. S manželem i dětmi mluví Lajla arabsky a stejně tak s ostatními členkami arabsko-muslimské komunity v Teplicích. Skutečně plynně češtinu ovládaly jenom ty participantky, které se v České republice narodily, nebo zde žily od svých dětských let. Samozřejmě všechny děti arabských imigrantů navštěvují české školky i školy, kde se učí česky. Někteří rodiče, kteří česky tak dobře neumí, v tom spatřují výhodu nejen pro své děti, ale i pro sebe, například jako padesátiletý Mansúr ze Sýrie bydlící v ČR tři roky: „*Česky zatím neumím, ale chci se to naučit. Taky doufám, že mi pomůže dcerka.*“⁴ Mansúrovi a jeho ženě Asmě komplikuje situaci pracovní vytížení. Aby uživili sebe i svou rodinu, pracují od rána do večera v restauraci, kterou vlastní a nezbyvá jim čas na jazykový kurz. Na otázku, zda by časový problém vyřešilo zaměstnání dalšího člověka, Mansúr argumentoval byrokracií, která se v Česku se zaměstnáváním pojí: „*Musím platit zdravotní, sociální, jednomu úřadu, dalšímu [...] když tohle všechno odečtu z platu zůstane tak malá částka, za kterou mi tu nikdo dělat nebude, a tak není nikdo, kdo by mě vystřídal a já měl čas se učit jazyk!*“ Ani v restauraci si však se zákazníky češtinu procvičovat příliš nemůže, takže i po třech letech se v komunikaci spíše spoléhá na angličtinu.

4.2. EKONOMICKÁ SOBĚSTAČNOST

Dalším bodem, na který Koncepce MV ČR nahlíží jako na důležitou součást integrace, je vytvoření si ekonomické soběstačnosti příchozích cizinců. Zde lze konstatovat, že všichni mužští participanté jsou ekonomicky soběstační, s výjimkou studující mládeže. Nejčastější profese, které teplejší Arabové zastávají, je lékař a živnostník. Živnostenské služby jsou pak zpravidla navázané na cestovní ruch spojený s arabskou klientelou, např. participant Ahmad z Palestiny vlastní kadeřnictví typické

⁴Holčička měla přibližně čtyři roky a již byla schopna bilingválně aktivně komunikovat v češtině i arabštině. Její o dva roky starší bratr měl s komunikací v češtině větší problémy.

pro arabské země.⁵ Jak sám říká „je to hlavně kadeřnictví pro Arabry, Češi ho moc nevyužívají“. Syřan Anas se v oblasti turismu živí také, a to jako koordinátor zajišťování pomoci lázeňským hostům. Má na starosti přepravu arabských turistů z letiště a na letiště, pomáhá s ubytováním hostů v pronajatých domech nebo apartmánech v Teplicích či těmto cizincům pronajímá automobily. Anas žije v České republice přes pět let a koncem roku 2015 se mu podařilo získat české občanství. Anas je s prací v Teplicích spokojen, kdežto Ahmad si stěžuje na prudký úbytek arabské klientely,⁶ což připisuje nedávným protiislámským demonstracím. On a pak i další participantů uvedli, že kuvačtáská ambasáda vydala varování před cestováním do České republiky,⁷ v němž upozorňuje na útoky, které mohou být namířené proti arabsko-muslimské komunitě. Ostatní však úbytek klientely připsovali spíše blížícímu se postnímu měsíci ramadánu, který je pro muslimy snazší prožívat v islámských zemích.⁸

Další participant Hasan také pracuje jako podnikatel – obchodník s ojetými vozy, kdy v České republice nebo v Německu nakupuje osobní auta, nákladní auta či tahače a pak je prodává do Jordánska. Dva z participantů dlouhodobé zaměstnání nemají, avšak příležitostně si vydělávají (jako řada teplických Arabů díky svému bilingvistu) tlumočením pro arabskou klientelu (např. na úřadech), nebo prací pro cestovní agentury. Někteří Arabové v poslední době taky pomáhali při komunikaci s přijatými uprchlíky.

Co se týče zaměstnanosti ženských účastnic výzkumu, více než polovina z nich je na rodičovské či mateřské dovolené. Dvě z participantek ještě studují a jen jedna pracuje vypomáháním svému manželovi v restauraci. Dvě Arabky pak uvedly, že jsou nezaměstnané, a na otázku, zdali se ucházejí o pracovní místo, odpověděly záporně. Jednou z nich byla již zmíněná Lajla, která zde žije 16 let. Ukázalo se, že i když Lajla v České republice žije dlouhodobě a ovládá češtinu na dobré úrovni, je spokojená s úlohou ženy v domácnosti. Je nutno zmínit, že se jedná o běžný jev v arabských zemích, kde je schopnost uživit rodinu otázkou mužské cti.⁹ Když žena chce, může pracovat a celý výdělek si nechat. V případě, že se rozhodne zůstat doma, jako právě Lajla, a starat se o chod domácnosti, je muž povinen rozhodnutí akceptovat a zajistit rodinu sám.¹⁰ Některé z participantek však uvádějí, že by se po skončení rodičovské dovolené chtěly zapojit do pracovního procesu. Partici-

⁵Jedná se o výlučně pánské kadeřnictví, kde se kromě střihání vlasů poskytují i holičské služby jako úpravy fousů a obočí, či zastržení chloupků v nose a v uších. Zatímco v České republice se tyto služby teprve nedávno začaly (znovu) poskytovat v tzv. barber shopech, na Blízkém východě mají tato kadeřnictví dlouhou tradici, která nikdy z oblastí nevymizela a jsou muži hojně a pravidelně využívána.

⁶Rozhovor probíhal v červnu 2016, kdy už měla více než měsíc běžet „hlavní turistická sezona“. Arabských návštěvníků však bylo v porovnání s minulým létem v Teplicích minimum.

⁷Na stránkách Kuvajčtáské ambasády se nám však nic nepodařilo k danému výroku dohledat. Nicméně řada arabsky psaných webů na danou situaci upozorňuje, citující saúdskoarabského velvyslance Abdalláha Ál aš-Šajcha. (např. al-Marsad 2015; al-Wá'im 2015).

⁸Úbytku klientely oproti minulým rokům si všimli i čeští podnikatelé, kteří z pobytu arabských návštěvníků mají profit. V roce 2017 byl úbytek ještě markantnější. Pokles návštěvníků byl jednak důsledkem zhoršení nálady vůči Arabům ve městě a jednak kvůli nižším finančním příspěvkům kuvajčtáské vlády na rekreaci (iDnes 2017).

⁹Vzor muže – živitele rodiny pořád přežívá také v naší společnosti, i když už ne tak výrazně, jako tomu bylo v minulosti.

¹⁰Rozšířeným stereotypem v české společnosti je představa Arabky – ženy v domácnosti jako utlačované ženy, která má zakázáno pracovat. Jako výrazný protiklad pak stojí obraz americké

pantka Karima říká: „*Chtěla bych se stát lékařkou. Mám vystudovaný obor lékařství v Jemenu, studovala jsem v angličtině, takže se nebojím, že bych měla velký problém s přezkoušením tady. Chci se zaměřit na gynekologii, ráda bych poskytovala poradenství a lékařskou péči v tomto směru Arabkám a muslimkám v regionu.*“ Také Salmá, která vystudovala učitelství angličtiny, by se chtěla svému povolání v budoucnu věnovat. Participantky se zároveň střídají ve výuce svých dětí v místním islámském centru, což není práce placená, ale je to pro ně aktivita, kterou si zpřestřují každodenní rutinu.

4.3. ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI

Dle výpovědí se dotazovaným v české společnosti daří orientovat dobře. Jak bylo zmíněno výše, poměrně velká část teplických Arabů do Čech přišla ještě během svých studií v osmdesátých a devadesátých letech a během času stráveného v Česku se naučili mluvit plynně česky a poznat místní zvyklosti. Většina participantů tak nemá problém vyřídit potřebné formality na úřadě, přičemž ani jeden z nich se nesetkal s nevhodným chováním ze strany úřadů. Participantka Sára dokonce ocenila jejich snahu vyjít její rodině vstříc: „[. . .] *úředníci nám sami říkali ‚Pojďte, já si vás vezmu, vyplníme papíry‘.*“ Naproti tomu u Alího, který zde žije více než 10 let, lze pozorovat osvojování si stereotypních postojů hostitelské společnosti týkajících se laxního přístupu českých úředníků. Nicméně takový názor sděluje s úsměvem a dodává, že sám nikdy žádný problém s jednatelkou úředníkem neměl.

V orientaci nově příchozích cizinců pomáhá i místní pobočka integračního centra, i samotní členové arabsko-muslimské komunity. Někdy však i přes veškerou snahu dochází kvůli kulturním odlišnostem či jazykové bariéře k nedorozuměním. Jak uvádí participant z Tuniska, Mahmúd, který tu žije 4 a půl roku: „*Problémy mám hlavně v souvislosti s tykáním – vykáním. Nemůžu se to naučit a pak se někdo rozčíluje, když mu tykám.*“¹¹ Dalším, poměrně běžným „problémem“ pro nově příchozí je brzký noční klid. To potvrzuje i Jemenka Núria, když na otázku, co pro ni bylo v České republice největším překvapením, odpověděla brzké spaní a zima. Právě život do pozdních nočních hodin je problematickým bodem soužití teplických Čechů a lázeňských hostů z arabských zemí. Jak ale říká další participantka Hasana: „*Hosté by si měli před příchodem získat od cestovních kanceláří informace o tom, jak se zde chovat. Například by neměli mluvit nahlas, nebo rušit klid.*“

4.4. VZTAHY S MAJORITNÍ SPOLEČNOSTÍ

Během rozhovorů jsme se podrobněji zaměřili na vztahy cizince s členy majoritní společnosti. Až na tři participanty, všichni dotazovaní uvedli, že mají mezi Čechy přátele, avšak většina z nich tráví více času s Araby. Jak říká Mahmúd: „*Povídáme si, probíráme naše každodenní problémy, s nimi je jednodušší si povídat, to pochopí jen cizinec.*“ Abdul, který pochází ze smíšeného arabsko-českého manželství a v České republice žije od narození, to vidí obdobně: „*S Araby i s Čechy*

ženy v domácnosti, která je finančně zabezpečená natolik, že si může dovolit zůstat doma a věnovat svůj čas péči o domácnost a o děti.

¹¹ Arabština na rozdíl od češtiny vykání v běžné mluvě nepoužívá; i cizí, i starší člověk se oslovuje druhou osobou jednotného čísla.

si chodíme sednout někam ven, do hospody, do klubu [...] Většinou se jen tak bavíme, s Čechy se bavíme o píčovinách, s Araby v podstatě také, ale s nimi se často bavíme i o politice a ta diskuze má větší váhu než když se bavím s Čechy.“ Naproti tomu byli mezi participanty i tací, kteří mají mezi kamarády více Čechů. Například Sára, která zde žije od svých čtyř let: „Moje nejlepší kamarádky jsou Češky. Nejsou to kupodivu Arabky, i když je nás tu už trochu víc. Protože já jsem taková, že jsem se přizpůsobila, já jsem někde mezi českou a naší muslimsko-arabskou kulturou. Takže já jsem někde uprostřed, jako všichni, co se tady narodili, nebo co jsme tady byli vychováni. I moji sourozenci jsou taková, i sestra. Pak i známí, co tu mají děti. Já jsem tady i tady. Někdo má víc těch arabských známých, protože se víc setkávají, ale já mám víc těch českých.“ Participant Issám odhaduje, že zhruba 60 % jeho kamarádů tvoří Češi. Na otázku, jak s nimi tráví svůj volný čas, odpovídá: „Chodíme do hospody. Já tedy pivo nepiju, ale to mi nebrání v tom, abych chodil do hospody. Sportujeme spolu, hrajeme volejbal, squash. Také spolu jezdíme na výlety a cestujeme se skupinou z nemocnice.“ Z rozhovorů také vyplynulo, že zatímco muži navazují přátelství s Čechy zejména v práci a ve škole, ženy, s výjimkou těch co studují, se do kontaktu s Čechami dostávají buď v sousedství, nebo pak na dětském hřišti či parku. Kamarádké vztahy pak udržují i s českými konvertitkami k islámu, se kterými chodí buď na kávu, nebo se scházejí v místní modlitebně.¹² Za nedostatkem kontaktů s hostitelskou komunitou stojí však i strach. Núria to popisuje následovně: „Před příchodem do Teplíc jsem žila asi šest let v Sedlčáncích.¹³ Tam jsem vůbec nechodila ven, jenom o víkendech s manželem. Bála jsem se, a i tak jsem nemluvila česky. Manžel se též o mě bál a nechtěl, abych chodila sama ven. Tady je to lepší, nejsem izolovaná, jak jsem byla tam.“ Strach Núrie pramení hlavně z chování Čechů kvůli tomu, že nosí šátek zakrývající vlasy – hidžáb. Podobně jako ostatní participantky, i ona čelí zlým pohledům a nadávkám. Většinou ale předstírají, že je neslyší, někdy však i jim dojde trpělivost. Sára říká: „Vedle jedné mojí známé v Teplících zastavilo auto a někdo na ní křičel, že jí zabije, ale když mu řekla: ‚Pojď mi to říct do očí‘, protože uměla perfektně česky, tak se zalekl a odjel.“ Z toho lze vyčíst, že osoby provádějící tyto útoky zřejmě ani neočekávají, že jim bude ze strany cizinců porozuměno. Jakmile se oběť útoku začne bránit, celý konflikt je útočníkem urychleně ukončen. Obdobným situacím jsou vystavováni i muži. Abdul svoje zkušenosti popisuje takto: „Často mi nadávají, protože si myslí, že neumím česky. Jednou jsem tak stál v lékárně a chlap za mnou mě označil za arabského čůráka. Tak jsem se na něho otočil a řekl mu, že mi to může říct ještě jednou venku. Tak to stáhl půlky a byl ticho.“

Mladší generace teplických Arabů a Arabek čelí také kyberšikaně na sociálních sítích. Sedmnáctiletý Džáfar říká: „Šikanují mě na facebooku. Zakládají si falešné účty a pak mi piší nenávislné odkazy.“ Nenávislným až výhrůžným zprávám musí

¹² Součástí modlitebny je i islámské centrum. Jedná se o dvoupatrovou budovu; v přízemí je modlitebna rozdělená na mužskou a ženskou část, a v prvním patře několik menších učeben, kde probíhají různé kurzy. Aktuálně tyto třídy navštěvují děti (rozdělené dle věku do kategorií zhruba: 5–7 let, 8–11 let, 12–15 let), a to každou sobotu. Kurzy vede buď sám teplický imám Murai Abbás, jeho pravá ruka pan Muhammad nebo jedna z teplických Arabek. Na těchto kurzech se děti učí (nebo si osvěžují a udržují v paměti) arabský jazyk a Korán, ty menší se pak zábavnou formou učí o arabských tradicích či islámských svátcích.

¹³ Jedná se o městskou část obce Čelákovice, která leží cca 40 km od Prahy směrem na Mladou Boleslav.

čelit rovněž jeho vrstevnice, mediálně známá Eman Ghaleb. Proti ní se v dubnu 2016 spustila kampaň, ve které desítky lidí žádali ředitele gymnázia, kde studuje, aby ji vyloučil ze studia kvůli šátku, který dívka nosí. Ředitel Zdeněk Bergman to odmítl s tím, že nehodlá podléhat xenofobním náladám ve společnosti.

To, že situace se stala za poslední roky napjatější, pocítují i sami účastníci. Muhammad říká, že v Teplicích se necítí vůbec bezpečně a po setmění už nevychází ven. Tvrdí, že všude panuje napětí. V Teplicích se mísí několik různých etnik a kultur a podle Muhammada spolu příliš dobře nevychází. Jeho slova o napětí ve společnosti potvrzuje i Issám: „*Přístup Čechů k nám se změnil, zejména po 11. září 2001. 12. září už bylo všechno jiné. Například sousedka, se kterou jsme předtím třeba pekli buchty, se se mnou najednou úplně přestala bavit. Nejvíc mně vadí, že Češi si utváří názory na muslimy z televize, ale většinou nikdy nepotkali Araba ve skutečnosti.*“ Také Mahmúd říká, že se občas v Čechách necítí velmi příjemně: „*Češi zobecňují na Arabů nebo na islám. O každém Arabovi si myslí, že je terorista, třeba když jdu na autobus, všichni na mě koukají, protože jsem tmavší. V Praze se necítím tak jinak, ani v Německu nebo ve Francii. Také na Moravě jsou přátelštější než Češi.*“ Tepličtí Arabové také v posledních letech upozorovali změnu v náladách českých spoluobčanů související s aktivitami sdruzen Islám v České republice nechceme (IVČRN). Názory na tyto akce se mezi účastníky liší. Někteří účastníci je vnímají, ale nevšímají si jich, ženské účastnice uvedly, že v den konání zůstávají doma, protože mají strach, dalším se nelíbí a říkají, že na jedné straně ti lidé mají strach z neznámého, avšak nechtějí se poučit o arabské kultuře a jsou jim bližší předsudky.

Teplickým Arabům však nelze upřít snahu danou situací zlepšit a o zvycích své komunity veřejnost lépe informovat a navazovat přátelské vztahy. Jejich představitelé, v čele s imámem Muraiem Abbásem, spolupracují s městem, městským gymnáziem i integračním centrem na akcích, které mají přiblížit arabsko-muslimskou kulturu Čechům a uvádí, že *dveře mešity jsou stále otevřené*. Z rozhovorů vyplývá, že tepličtí Arabové si uvědomují problematičnost chování lázeňských hostů, které pak často vrhá špatné světlo i na ně. Proto se snaží prostřednictvím letáků v arabštině návštěvnické neznalé místních zvyklostí upozornit na česká kulturní specifika a instruovat je, jak by se měli chovat.

I když se arabští imigranti žijící v Teplicích setkávají s nepříjemnými situacemi, většina je zde velmi spokojená a odchod z města neplánuje. Issám říká: „*Žil jsem nějakou dobu i v Kanadě a Velké Británii, ale tady se cítím nejlíp, nejvíc jako doma. Tady je to nejlepší. Ze začátku jsou lidé xenofobní, mají předsudky, když ale vidí, že jsem normální, strach odchází.*“ Nicméně v rozhovorech byly patrné negativní nálady a jisté rozčarování, zejména pak u druhé generace, která se zde narodila. Na otázku, zda-li účastník plánuje odchod, Muhammad odpovídá: „*Ano, mimo ČR. I když jsem se tu narodil a žiju jako Čech, pořád se na mě lidi koukají skrz prsty, jako že jsem někdo cizí a už mě to nebaví.*“ Tato vnitřní dualita,¹⁴ která je živena chováním hostitelské společnosti, může vyústit v hlubší frustraci a přispět tak k odchodu mladých talentovaných lidí, nebo v horším případě k vyostřování mezilidských vztahů ve městě.

¹⁴Otázce identity druhé a jedenapůlté generace a jejich perspektivě o životě v České republice se věnuje i kapitola Muslimové o sobě a o nás (Čermáková et al. 2016).

5. POHLED ČESKÝCH OBYVATEL TEPLIC NA ARABY V TEPLICÍCH

Dotazníkové šetření prováděné mezi českými obyvateli Teplic poskytlo vhled do názorového spektra místních k arabsko-muslimské komunitě, a to jak k trvale žijícím Arabům, tak návštěvníkům místních lázní. Vzhledem k tomu, že se problémy soužití mezi skupinami často dostávají do hledáčku bulvárních a dezinformačních médií,^{15,16} mohlo by se zdát, že negativní postoje obyvatel Teplic českého původu vůči arabsko-muslimské komunitě budou převažovat. Výsledky šetření ale ukazují, že mezi teplickými obyvateli lze nalézt široké názorové spektrum, které zahrnuje postoje bezproblémového přátelství a respektování jak arabských lázeňských hostů, tak trvale žijících Arabů ve městě, ale i pocity strachu a absolutního odmítání všeho arabského.

Ne všichni oslovení však byli ochotni na otázky odpovídat. Objevovaly se odmítavé postoje založené na neochotě o daném tématu diskutovat, neboť jde o situaci zcela jasně nepřívětivou ve všech sférách. Striktně odmítavý postoj uvedla zhruba čtyřicetiletá participantka se slovy *to bych ten dotazník musela vzteky zmuchlat a zahodit* doplněný o osobní názor, že se Arabové v Teplicích *čím dál víc roztahují a dělají jen bordel*.

Jak jsme předestřely v úvodu, v dotazníku jsme záměrně nevysvětlovaly termín „teplický Arab“, abychom zjistily, s kým si pojem lidé primárně asociují. Velmi zajímavé je tedy sledovat odpovědi participantů na otázku *Co se vám jako první vybaví, když se řekne teplický Arab?* Zatímco jednadvacetiletému Karlovi se vybaví *kebab*, pětadvacetiletou Annu napadne *bordel, hluk, ramadán a smrad* a šestadvacetiletou Barboru *cizinec mluvící česky*. Participantka Dáša u této otázky uvedla, že se jí teplejší Arabové zdají *kolikrát slušnější, než náš občan*. V této oblasti můžeme rovněž sledovat jakousi snahu o politickou korektnost, kdy další participantka uvádí, že se jí jako první vybaví *čmoudi, ale raději napíše jen tmavší lidé*. Převážně zastoupení v odpovědích mají však odpovědi s negativní konotací jako *nepořádek, hluk a lázně*. U teplických občanů jsme se nezdávka setkali s tím, že srovnávali arabské lázeňské hosty i trvale žijící Araby v Teplicích s romskou komunitou, kdy uváděli, že *cikáni jim vadí daleko víc* nebo *o Arabech člověk skoro neví, cikáni jsou daleko horší*. Z výše uvedených odpovědí lze tedy vysledovat, že řada českých participantů nerozlišuje příliš mezi Araby, kteří zde trvale žijí, a arabskými návštěvníky a že jejich vnímání je soustředěno především na negativní aspekty přítomnosti lázeňských hostů. Pozitivní nebo neutrální odpovědi byly zaznamenány

¹⁵ Podrobněji se fenoménem zabývá kapitola „Obraz muslimů a islámu v českých médiích“ (Burešová a Sedláková 2016).

¹⁶ Tato média se často uchylují k silně emočně laděným titulům, např. *Muslimské ženy v hábitech, ověšené zlatem, cupitající dva kroky za mužem, restaurace s arabskými názvy, lidské výkaly na chodnících. Teplice zažívají arabský nájezd* (Krajské listy 2014). Zejména pak během léta 2015 se internet zaplnil negativně laděnými zprávami z Teplic, kdy místním lidem vadil hluk a nepořádek, který dělali arabští turisté, což vyústilo do několika protestních akcí (*Arabové prý dělají v Teplicích nepořádek. Místní proti tomu protestují originálním způsobem* (Parlamentní listy 2015), *200 lidí v Teplicích protestovalo proti Arabům. Ti se raději schovali* (Blesk 2015a). Nesouhlasné hlasy směřovaly i proti arabským podnikatelům (*Arabové staví kolonii u Teplic. Češi nám mohou sekat trávu, prohlásil člen muslimské obce* (Blesk 2014)), přičemž tyto antipatie vedly až k protizákonné aktivitě (*Vandal napadl arabský obchod v Teplicích. Polil ho krví, tvrdí majitel* (iDnes.cz 2015), *Internetem koluje seznam „Islám – podnikatelé“ Zabývá se jím policie* (iDnes.cz 2016a)).

u lidí, kteří jsou s Araby v nějakém kontaktu, negativní pak u těch, kteří žádného Araba neznají.

Co se navazování přátelských vztahů mezi Čechy a Araby týče, z výzkumu vyplývá, že čeští obyvatelé Teplic, kteří se častěji setkávají s Araby, popřípadě s nimi navazují přátelství, jsou v odsuzování arabsko-muslimské kultury a jejích členů daleko mírnější, nebo ji neodsuzují vůbec a naopak jim přátelský vztah s Araby přináší jisté obohacení v životě. Na navazující otázku *Co se vám jako první vybaví, když si na svého arabského známého vzpomenete?* jsme zaznamenaly pouze kladné odpovědi. Mezi nimi například *smysl pro humor* (Tadeáš), *úsměv* (Anna), *kamarád* (Barbora).

Pohledy českých občanů na přínos arabských lázeňských hostů v Teplicích se víceméně shodují. Většina dotázaných vidí klienty lázeňských domů z arabských zemí jako finančně prospěšné a v závislosti na tom jako ekonomický přínos pro celé Teplice. Jen zřídka se objevují názory, že Arabové nejsou prospěšní vůbec. Takový postoj uvádí například triadvacetiletý David, který vnímá arabské lázeňské hosty jako *hrozbu* a v závislosti na to podporuje protiislámské aktivity na sociálních sítích.

Co se týče zaznamenání změn v chování Čechů vůči Arabům a návazně podpory protiislámských aktivit, participant Karel uvedl, že si všiml změn v chování českých obyvatel Teplic k arabským lázeňským hostům, což, dle jeho názoru, zapříčinil fakt, že *Arabové neakceptují zdejší normy slušného chování a dělají nepořádek*. Změnu zaznamenal rovněž šestatřicetiletý pekař Pavel. Dle jeho názoru za změny v chování Čechů vůči Arabům může neukázněnost některých lázeňských hostů a jejich dětí. Participantka Nina sdílí podobný pohled na věc, nicméně dodává, že *čeští obyvatelé Teplic reagují negativněji než dříve kvůli tomu, jak se celá věc medializuje a nafukuje*. Z rozhovorů však zajímavě vyplynulo, že i když většina participantů má k Arabům vytvořené spíše negativní asociace, protiislámských aktivit se neúčastní, popřípadě je nevnímají nebo se o ně nezajímají. Pět participantů uvedlo, že ačkoliv se jich neúčastní, zčásti je podporují. Participantka Jarmila říká: *„Nemám čas se jich účastnit. S některými souhlasím, s jinými ne. Například nesouhlasím s protiislámskou aktivitou proti studentce teplického gymnázia [Eman Ghaleb – poz. aut.]“*. Participant Karel v této souvislosti uvádí následující: *„Myslím, že je potřeba regulovat chování Arabů, když to samo od sebe město neplní, tato iniciativa vyvolá diskuzi a kroky města k řešení daných věcí.“* Zdá se, že někteří obyvatelé očekávají v této věci jistý zásah ze strany představitelů města, ovšem dle teplického primátora Jaroslava Kubery tepličtí Arabové žádný problém nepředstavují a jak sám uvádí *žádná integrace těchto Arabů není potřeba, neboť jsou plně integrováni*.¹⁷

Výzkumný dotazník obsahoval rovněž otázku, jak tepličtí obyvatelé vnímají lázeňské hosty. Většina participantů je vnímá *pozitivně* nebo *dobře*, objevují se rovněž odpovědi jako *nevnímám si jich a oni si nevnímají mě*, jak uvedla participantka Vladimíra. Zřídka se setkáme s negativním hodnocením, kdy například dvaadesátiletá Romana Araby vnímá jako *nic pozitivního pro občana Teplic*. Je pravděpodobné, že tyto odpovědi úzce souvisí s otázkou přínosu lázeňských hostů z arabských zemí městu. Ti participanté, kteří uvedli finanční přínos Arabů, chápou tyto klienty místních lázní jako součást zdejšího života a *nevadí jim*, kdežto ti, kteří

¹⁷Z rozhovoru, který proběhl 25. dubna 2016 v Teplicích.

odmítají jakýkoliv přínos, ať už městské pokladně nebo přínos kulturní, shledávají přítomnost arabských hostů obtěžující.

Velkou shodu nalézáme u výpovědi k otázce, zda tázaný zná někoho, kdo se z Teplic kvůli Arabům odstěhoval. Ze všech participantů pouze dva uvedli, že takovou osobu znají, s odůvodněním *nebylo jí lhostejné, vedle koho žije*.

Nasnadě je s tím související dotaz, zda by se participant sám z Teplic odstěhoval a proč by tak učinil. Většina odpovědí byla opět záporná. Nicméně pokud participant uvedl, že by se odstěhoval, jako například paní Světlana, jejíž manžel pochází ze Sýrie, doplnil svou výpověď o informaci, že by tak učinil pouze v případě dobré pracovní nabídky, vzdělání a dalších možností pro své děti, nikoliv však kvůli Arabům. Světlana rovněž uvedla, že ačkoliv to tak může zvnějšku vypadat, její manžel a další arabští přátelé se nesetkávají s verbálními útoky vůči jejich osobě či nějakým dalším negativním jednáním. Razantněji pak reagovala pouze participantka Barbora, šestadvacetiletá recepční v lázeňském komplexu, a to slovy: „*Neodstěhovala bych se, tohle je moje země.*“

K této poněkud vyhocené situaci kolem teplických Arabů se vyjadřují i místní podnikatelé, kteří uvádí, že se vše příliš mediálně nafukuje a *není to tak horké, jak se říká*. Participantka Alžběta uvedla, že se z přítomnosti Arabů v Teplicích těší, neboť jsou v lázeňské sezóně zdrojem obživy a navíc je neshledává nijak obtěžujícími. Již se také setkala s tím, že Arab na ulici sbíral odhozené odpadky, aby zabránil tomu, že vina bude svalena na „jeho komunitu“.

Obecně se lidé mladších generací staví k problému pobytu Arabů v Teplicích buď neutrálně, nebo spíše pozitivně. Často je to ovlivněno tím, že osobně nějakého Araba znají, ať už ze školy nebo v soukromém životě. U starších generací lze pozorovat trend zcela opačný. Lze to přisoudit strachu z „exotiky“, nedostatku informací nebo i v důsledku dlouhodobých zkušeností se špatným chováním hostů. Jak uvedla zhruba sedmdesátiletá participantka: „*V Praze už nikdy nejezdím metrem, bojím se terorismu.*“ Vezmeme-li v potaz množství negativních informací týkajících se Arabů, potažmo muslimů, a jednání, které je jim přisuzováno v televizi či rozhlase, není s podivem, že má dotyčná participantka strach. U těchto starších generací rovněž převládá názor, že si *každý má žít ve svém*, čili že je příjemné strávit dovolenou v zahraničí, ovšem vždy by se člověk měl vrátit domů.

6. ZÁVĚR

Na základě provedeného výzkumu lze říci, že arabsko-muslimská komunita v Teplicích je dobře integrována. Vyhodnocení se týká především mužských participantů, z nichž většina mluvila plynně česky, byť někteří s potížemi. Jenom někteří neovládali češtinu na komunikativní úrovni, což je dáno krátkou přítomností v České republice, nebo přílišnou pracovní vytížeností, kvůli které nemají čas si češtinu zlepšovat. Naproti tomu, všichni mužští participanté jsou ekonomicky soběstační a vykazují i dobrou orientaci ve společnosti. Díky práci či studiu se pravidelně dostávají do kontaktu s hostitelskou společností, se kterou udržují přátelské vztahy a stýkají se spolu i ve volném čase. Nižší míra integrace v oblasti používání českého jazyka či socializace s majoritní společností je však patrná u ženských participantek, které jsou kvůli svým mateřským povinnostem vázány k pobytu doma, nebo na

místa spojená s dětskou aktivitou. Tato zjištění tak potvrzují výsledky dřívějších bádání, které byly zmíněny v úvodu (Topinka 2007; Hertlová 2012; Vopelková 2012; Koropecská 2013). Je si ale třeba uvědomit, že nižší sociální interakcí trpí ženy na mateřské dovolené obecně, nejen imigrantky. U arabských žen je izolace posílena kulturní tradicí, která od matky požaduje maximální péči a věnování se dětem, zatímco je muž v zaměstnání. Zároveň je neznalost českého jazyka dostatečným demotivačním činitelem v aktivním vyhledávání sociálních vazeb v neznámé společnosti. Zde se nabízí příležitost pro vytváření integračních aktivit, kterých by se mohly matky účastnit i se svými dětmi, kde by více používaly češtinu a více se socializovaly. Ke zlepšování jejich češtiny by mohlo pomoci otevření pokročilejšího kurzu přímo v Teplicích, aby nemusely dojíždět do vzdálenějšího Ústí nad Labem.

Co se týče soužití Arabů a Čechů ve městě, z výsledků výzkumu vyplynulo, že negativní nálady českých občanů Teplic se vztahují především na neukázněnost lázeňských hostů, jako je hluknost a nepořádek. Stížnosti na zahalování žen, či přímo na teplickou modlitebnu, což bývají body, které se často vyzdvihují v protislámských kampaních, se v odpovědích vůbec nevyskytovaly. To potvrdilo i nepodporování, či spíše nezáměr o akce organizované skupinou IVČRN. Jak se zdá, Češi v Teplicích dbají především o to, na čem jim vskutku záleží – čisté okolí a klid ve večerních hodinách. O šíření osvěty mezi lázeňskými hosty v těchto bodech místní arabská komunita dlouhodobě usiluje (například během setkávání v mešitě). Jedná se však o snahy s výsledky v nedohlednu, vzhledem k tomu, že do Teplic proudí stále noví a noví hosté neznalí místních zvyků. I to může být příčinou, proč se její úsilí ještě příliš nedostalo do povědomí českých obyvatel, ačkoli by informovanost o aktivitách mohla pomoci k lepšímu vnímání dlouhodobě zde žijících Arabů. Snahu o zlepšení situace vyvíjí i město, které vytisklo informační brožury v arabštině, jež informují o tom, jak by se turista měl chovat.¹⁸ Ty pak umístilo do míst, kde se Arabové nejvíce pohybují a distribuovalo je i do cestovních kanceláří, které Araby do Teplic vozí (iDnes.cz 2016b).

Arabsko-muslimská komunita se snaží být co nejvíce otevřená. Jak bylo zmíněno, v modlitebně probíhají různé přednášky i jakési „dny otevřených dveří“, kdy zástupci z řad Arabů přibližují svou kulturu místním obyvatelům. Pro zájemce jsou ale dveře islámského centra otevřené celoročně. Avšak jak říká teplický imám pan Abbás: „*Myslím, že se sem lidi bojí chodit.*“ Zdůraznění tohoto faktu je velmi důležité, protože je to právě strach, který brání vzájemnému poznávání, a to oboustranně. Snad by pak stálo za zvážení, zda by se některé aktivity nemohly přesunout do otevřeného veřejného prostranství, kde by bylo navazování kontaktů mezi místními obyvateli intenzivnější (dobrým příkladem bylo sbírání odpadků v parcích a osvětová kampaň vůči arabským návštěvníkům, které se dostaly do médií v roce 2015 a pokračují dodnes (Echo 24 2015; Blesk 2015b)). Bez lepšího pochopení života a hodnot té druhé strany může situace v Teplicích sloužit jen k dalšímu živení negativních nálad, kterých je v naší společnosti už i tak hodně.

¹⁸Letáky např. vysvětlují, že po sobě musí uklízet veřejný prostor a dodržovat noční klid.

POUŽITÉ ZDROJE

LITERATURA

- BEČKA, Jiří a MENDEL, Miloš (1998): *Islám a české země*. Olomouc: Votobia.
- BUREŠOVÁ, Zdenka a SEDLÁKOVÁ Romana (2016): Obraz muslimů a islámu v českých médiích. In: Topinka, Daniel (ed.): *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, s. 273–295.
- BÜRGEROVÁ, Zuzana (2012): *Muslimové a občanská společnost* (diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- ČERMÁKOVÁ, Eva, JANKŮ Tomáš, LINHARTOVÁ Lenka a TOPINKA, Daniel (2016): Muslimové o sobě a o nás. In: Topinka, Daniel (ed.): *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, s. 299–359.
- ČERNÝ, Karel (ed.) (2015): *Nad Evropou půlměsíc*. Praha: Karolinum.
- DERIANOVÁ, Lenka (2002): *Arabové v Plzni* (diplomová práce). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- GRILLO, Ralph D. (1998): *Pluralism and the Politics of Difference. State, Culture, and Ethnicity in Comparative Perspective*. Oxford: Clarendon Press.
- GRILLO, Ralph D. (2005): *Backlash against Diversity? Identity and Cultural Politics in European Cities*. COMPAS Working Paper No. 14. Oxford: Centre on Migration, Policy and Society.
- HERTLOVÁ, Zuzana (2012): *Integrace Arabů v České republice* (diplomová práce). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- HECKMANN, Friedriech a SCHNAPPER, Dominique (eds.) (2003): *The Integration of Immigrants in European Societies: National Differences and Trends of Convergence*. Stuttgart: Lucius&Lucius.
- HEŘMANOVÁ, Eva a FARYADOVÁ, Kateřina (2012): Efektivnost integrace muslimských minorit v zemích EU (se zaměřením na situaci v Česku). *Současná Evropa* 1/2012, s. 111–132.
- HOŠKOVÁ, Simona (2003): Integrace Arabů v Praze, v Liberci a v Plzni. In: Uherek, Zdeněk (ed.): *Integrace cizinců na území České republiky. Výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 a 1360/2001*. Praha: Akademie věd České republiky, s. 259–272.
- CHARVÁT, Petr (2008): *Syrská komunita v České republice* (bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- KANTAROVÁ, Kateřina (2004): *Syrská komunita v České republice* (diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- KANTAROVÁ, Kateřina (2012): *Arabové v Teplících. Česko-arabské interakce z perspektivy českých mluvčích* (disertační práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- KOROPECKÁ, Markéta (2013): *Akulturační imigrantek na české kulturní prostředí. Na příkladu imigrantek z Ukrajiny a arabských zemí* (diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.
- MENDEL, Miloš, RATAJ, Tomáš a OSTRÁNSKÝ, Bronislav (2007): *Islám v srdci Evropy. Vliv islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia.
- ŠOTOLA, Jaroslav a TOPINKA, Daniel (2016): Náboženské pole a jeho aktéři: vymezování se, autorita a projekty. In: Topinka, Daniel (ed.): *Muslimové v Česku*. Brno: Barrister & Principal, s. 382–419.

TOPINKA, Daniel (ed.) (2007): *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*. Ostrava: VeryVision.

TOPINKA, Daniel (2015): Role religiozity a etnicity v procesu integrace muslimů-imigrantů do české společnosti. In: Černý, Karel (ed.): *Nad Evropou půlměsíc*. Praha: Karolinum, s. 24–64.

TOPINKA, Daniel (ed.) (2016): *Muslimové v Čechách*. Brno: Barrister & Principal.

VOPELKOVÁ, Veronika (2012): Muslimové v České republice: studie o procesu integrace arabské minority do českého prostředí (bakalářská práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze.

PRAMENY

Ministerstvo vnitra České republiky (2015): *Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016*, https://www.mpsv.cz/files/clanky/25571/Priloha_c_2_Aktualizovana_Koncepce_integrace_cizincu_ve_vzajemnem_respektu_a_Postup_pri_realizaci_aktualizovane_Koncepce_integrace_cizincu_v_roce_2016.pdf, 3. 6. 2016).

Ministerstvo vnitra České republiky (2016): *Azyl, migrace a integrace*, <http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx>, 3. 6. 2016.

STEM (2016): *Jaký je vztah občanů ČR k různým národům a etnikům?*, <https://www.stem.cz/jaky-je-vztah-obcanu-cr-k-ruznym-narodum-a-etnikum/>, 3. 11. 2016.

United Nations (2015): *World Population Prospects – Population Division – United Nations*. <https://esa.un.org/unpd/wpp/>, 1. 8. 2016.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Blesk (2014): *Arabové staví kolonii u Teplic. Češi nám mohu sekat trávu, prohlásil člen muslimské obce*, <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/270120/arabove-stavi-kolonii-u-teplic-cesi-nam-mohou-sekat-travu-prohlasil-clen-muslimske-obce.html>, 5. 4. 2017.

Blesk (2015a): *200 lidí v Teplicích protestovalo proti Arabům. Ti se raději schovali*, <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-uprchlicka-krize/332805/200-lidi-v-teplicich-protestovalo-proti-arabum-ti-se-radeji-schovali.html>, 5. 4. 2017.

Blesk (2015b): *Nepořádní hosté v Teplicích vadí víc nám než Čechům, říká Arabka. Chodí po nich uklízet*, <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/335551/neporadni-hoste-v-teplicich-vadi-vic-nam-nez-cechum-rika-arabka-chodi-po-nich-uklizet.html>, 5. 4. 2017.

Echo 24 (2015): *Pokus o smír v Teplicích. Arabové si vzaly vesty a uklidili park*, <http://echo24.cz/a/iCA37/pokus-o-smir-v-teplicich-arabove-si-vzali-vesty-a-uklidili-park>, 5. 4. 2017.

iDnes.cz (2015): *Vandal napadl arabský obchod v Teplicích. Polil ho krví, tvrdí majitel*, http://usti.idnes.cz/utok-na-arabsky-obchod-teplice-de2-/usti-zpravy.aspx?c=A150214_125648_liberec-zpravy_mav, 5. 4. 2017.

iDnes.cz (2016a): *Na internetu koluje seznam „Islám-podnikatelé“. Zabývá se jím policie*, http://usti.idnes.cz/na-internetu-nekdo-siri-seznam-muslimskych-podnikatelu-z-teplic-pjh-/usti-zpravy.aspx?c=A161025_122606_usti-zpravy_vac2_, 5. 4. 2017.

iDnes.cz. (2016b): *Teplice vydaly manuál slušného turisty. Arabům radí, jak se mají chovat*, https://usti.idnes.cz/brozura-pro-araby-jak-se-maji-chovat-v-teplicich-f5o-/usti-zpravy.aspx?c=A160314_2232332_usti-zpravy_vac2_, 28. 10. 2017.

iDnes.cz (2017): *Zájem Arabů o Teplice klesá. Vyhnali je protesty i nižší dotace na lázně*, https://usti.idnes.cz/odliv-arabu-z-lazni-teplice-podnikatele-trpi-f32-/usti-zpravy.aspx?c=A170520_2327100_usti-zpravy_vac2, 27. 10. 2017.

Krajské listy (2014): *Muslimské ženy v hábitech, ověšené zlatem, cupitající dva kroky za mužem, restaurace s arabskými názvy, lidské výkaly na chodnicích. Teplice zažívají arabský nájezd*, <https://www.krajskelisty.cz/ustecky-kraj/okres-teplice/6230-muslimske-zeny-v-habitech-ovesene-zlatem-cupitajici-dva-kroky-za-muzem-restaurace-s-arabskymi-nazvy-lidske-vykaly-na-chodnicich-teplice-zazivaji-arabsky-najezd.htm>, 5. 4. 2017.

Al-Marsad (2015): 'Tíblíse'. *Sifárat al-mamlaka tachdhíru 'l-muwáttínín mín al-igtíráb mín muzáharát Tíblíse wa Dúbí*, [Velvyslanectví Království (Saúdské Arábie) varuje občany před přiblížením se k demonstracím v Teplících a Dubí], <http://www.alweeam.com.sa/332167/>, 2. 8. 2016.

Parlamentní listy (2015): *Arabové prý dělají v Teplících nepořádek. Místní proti tomu protestují originálním způsobem*, <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Arabove-pry-delaji-v-Teplících-nepořádek-Místní-proti-tomu-protestují-originalním-způsobem-384800>, 5. 4. 2017.

Al-Wá'im (2015): *As-safír as-sa'údí bi-'t-tšík: muchálafát al-chalídžjín wará'a 'l-hamlati 'l-'unsúrjía daddahum bi-'t-tšík!* [Saúdský velvyslanec v Čechách: Za rasistickou kampaní proti obyvatelům Zálivu v Čechách jsou jejich přestupky!], <http://archive.al-marsd.com/c-121754/#.V6sd0vmlTIV>, 2. 6. 2016.

SUMMARY

This presented study uses the example of the City of Teplice to explore the degree of integration of foreign residents from Arab countries, an issue that is also dealt with in the Concept of the Integration of Foreign Nationals in the Czech Republic published by the Czech Ministry of the Interior. The degree of integration was assessed based on results of qualitative field research that was carried out in the form of semi-structured interviews with Arabs who have lived in the city in the long-term. Arabs were asked primarily about their quality of life, knowledge of the Czech language, their economic self-sufficiency, and their relationships with Czech majority society. The research confirmed the results of older studies that dealt with the integration of the Arab (and/or Muslim) community in Czech cities and the fact that the Arab community is well integrated in the city. This applies mainly to male participants, all of which were economically self-reliant and the majority of which use Czech at a communicative level. Men also had strong social relationships both in the Arab community and with the Czech population. However, a lower level of integration could be seen among women, who are for the most part bound to their maternal duties and do not have as many opportunities and time to study the language or socialize outside the Arab community.

The article deals with the issue of the cohabitation of Czech citizens with Arabs. The media coverage of disputes between the groups allegedly taking place in the city form the background to the paper. Teplice is a favorite site for medicinal spa visits among Arabs from the Persian Gulf who, contrary to the permanent Arab residents of the city, are not familiar local customs and traditions. Unfamiliarity with Czech cultural conditions thus leads to a score of problems and evokes negative sentiment toward Arabs regardless of their status. This has been taking place primarily in recent years, during which the number of Arab tourists has sharply grown. Through semi-structured interviews, we have found how native Czechs perceive Arabs in Teplice without intentionally specifying whether this dealt with a permanent Arab resident or a visitor to the spas. Research showed that Czechs who knew someone from the local Arab community perceive Arabs more positively than those who had never met an Arab. All Czech participants, although they acknowledged the economic benefit, perceived the behavior of Arab tourists as negative, i.e. namely due to littering in public spaces and disrupting the peace in evening hours. Permanent Arab

residents in the town have felt a worsening in the sentiment toward them in the city and are often the target of verbal attacks. Therefore, they are attempting to deal with conflicts by carrying out awareness among tourists and via their own educational activities aimed at familiarizing the Czech population with their customs and traditions.